

Omeniti moram pri tej priliki, da so Indi ravno v šematizovanji dosegli veliko dovršenost in da so v tem obziru celó na smešen način pretiravali; mislili so gotovo: Qui bene distinguit, bene docet.

Omenil sem bil že poprej, da je pomen posameznih besed prihajal nejasen in temen. Začeli so tedaj synonyma zbirati in jih tako sestavljati, da je synonym razjasnjeval drug synonym; skupina takih izrazov se imenuje nigranthu, v pokvarjeni obliki nighantu in možje, ki so se ukvarjali z nabiranjem in razkladanjem, nighantukas. Tudi redko rabljene besede so se nahajale v takih zapiskih. Komentar k takemu delu pa se imenuje nirukti = razlaganje, spisal ga je Jaska. V tej knjigi nahajamo prvokrat splošne slovniške opazke; kar se je v posameznih prâtisakhyah o jeziku posameznih vedov razpravljalo, to se je tukaj skupljalo. Tu se ni govorilo več samó ob izgovarjanji in recitaciji, razločevali so se že tudi skloni, končnice, v staroindskem jeziku jako po gostem rabljene zložene besede; celó do koreník so prodrli in o raznih njihovih pomenih premišljevali.

Jaska navaja v tej knjigi (katero je izdal Roth) imena nekaterih slovničarjev ali posamič, ali jih pa naziva s splošnim imenom nairuktas; to pa znači, da so se že pred njim prav živo zanimali za slovničarske reči. Kakor Kaušitakibrahmana pripoveduje, obdelovala se je posebno v severni Indiji slovnica marljivo, kajti v severo-zapadu se je narodil mož, katerega imenujemo očeta sanskrtski slovnici, to je Pânini.

Indi sami imenujejo slovnico vjâkarana. V poznejših časih pa so knjigam, v katerih se je razpravljalo o glasoslovji in o metriki, dali drugo ime, namreč prvi šikšâ, drugi çhandas; pridružili so še tem strokam astronomijo — džiotiša in nauk o ceremonijah — kâlpa; vse te vednosti pa so nazivali s skupnim imenom vedânga, t. j. udje veda.

Narodne stvari.

V.

Oče in njegovi trije sinovi.

Edenkrat je neki oče imel tri sine; najstarejši je bil neumen, druga dva sta bila prebrisana. On jih je pa hotel poskusiti, kateri bi bil najboljši za gospodarja. Prvi dan reče najmlajšemu kozé tako napasti, da zvečer ne bodo jedle zelnatih glav. Sin jih žene

na pašnik ter jih dobro napase. Ko jih zvečer prižene domov, ponudi jim oče zelnatih glav; kozé so jih rade jedle in oče mu je rekel: „Ti ne boš za gospodarja, ko nisi kóz tako napasel, da bi ne jedle zelnatih glav.“ Drugi dan reče srednjemu kozé gnati in jih tako napasti, da ne bodo zvečer jedle zelnatih glav; in sedaj jih žene na pašo, daje jim jesti zelnatih glav, da bi jih doma ne jedle, in zvečer jih žene domov. Ko jih prižene, ponudi jim oče zelnatih glav; jedle so jih pa še kar rade; oče reče: „Ti tudi ne boš za gospodarja, ko nisi kóz tako napasel, da bi ne jedle zelnatih glav.“ Tretji dan reče oče najstarejšemu, ki je bil malo neumen, kozé gnati in tako napasti, da zvečer ne bodo jedle zelnatih glav. On je pa drugače naredil, kakor njegova brata; vzame zelnato glavo in jo ponuja kozam; kadar bi jo katera rada ugriznila, udari jo pa s palico po glavi, in tako dela ves dan. Zvečer jih žene domov, in ko jih prižene, ponudi jim oče zelnatih glav, odskočile so pa kar v stran in niso jih hotele jesti; oče reče: „No, ti boš dober za gospodarja, tebi bom dal kmetijo.“ In ga oženi.

V Motniku zapisal

Gašpar Križnik.

VI.

Trije kmetje.

Bili so trije kmetje v jedni vasi; dva sta bila prebrisana, jeden pa prismojen. Tega je zadela nesreča, da je pogorel, potlej pa gré po svetu za pogorelca prosit. S sabo vzame škatljo pepela in sedaj pride do neke graščine. Ker je bila sama gospá doma, prosi je, da bi mu hranila škatljo in jej tudi naroči, da ne sme pogledati vánjo, sicer se bodo cekini kar v pepel izpremenili. Pogorelec gré dalje po svetu; gospá se ni mogla zdržati, da bi ne pogledala v škatljo, in je mislila: saj se zato ne bodo cekini izpremenili v pepel, če jih pogledam. Odpre škatljo, bil je pa sam pepel notri. Ona se vstraši in misli: kaj bi to moglo biti, da so se tako ročno cekini izpremenili v pepel. Sedaj ni mogla drugače narediti, da je pepel iz škatlje stresla in cekinov dejala noter. Čez nekaj dnij pride kmet nazaj po škatljo in gospá mu jo prinese; kmet jej reče: „Ste li jo dobro hranili?“ Gospá odgovori: „Dobro!“ — „Bog Vam povrni!“ reče kmet in gré svojo pot; gredé pogleda v škatljo, oh! kako se zveseli, ko vidi polno cekinov namesto pepela; kako more to biti, misli si, „pa to je že Bog tako dal,“ je rekel.

Ko pride domov, imel je veliko denarjev; lahko je postavil lepo poslopje. Soseba sta mu bila za to nevoščljiva, požgeta svoje poslopje, napravita v škatlje pepela in gresta po svetu ter neseta škatlje

v tisto graščino hranit, pa gospá se je izpametovala, ni hotela pogledati, kaj je v škatljah. Ko se vrnetá, jima jih dá in gresta svojo pot; gredé pogledata v škatlje, pa je bil pepel notri, kakor sta ga dejala sama.

V Motniku zapisal

Gašpar Križnik.

Sreé — mrtváški list.

Sredi sôbe, nizke sôbe
Oder je mrtváški stal
In na odru mož tihôten
V smrti je pokójno spal.

Ní po njem jokála žena,
Brata ní donel mu jok,
Ní po njem jokála sêstra,
Ní mu jok donel otrók

Mirno pa so zrle luči
Na njegov upál obráz,
Oh! in z njega bôrbe hude,
Žalost némo bral sem jáz!

Na obrázu té potéze
Črtal mu je tóge srd,
In bridkósti in bolésti
Mogla ní zatréti smrt!

Časih list obróbljen črno
Ból in smrt poróča nam,
A o bóli in o smrti
Ta obráz je právil sam!

Pa če mogel v srce zréti
Pogled oster bi in čist.
Tudi tam jedíno glédal
V srci bi — mrtváški list!

Gledal bi, kakó usóda
Svôje črke piše nánj,
Gledal bi, kakó li mnógo
Piše nánj minúlih sanj!

A. Funtek.

R ô s a.

Rôsa rožo je rosíla,
Kaplje je na njej pustíla;
Krasni biseri blestéči
Kaplje roži so rudéči.

Saj to róžica ni bila,
Nego deva moja mila;
Saj ni rôsa nánjo pala,
Nego bridko je jokála.

V sólzah bila je milejša,
V sólzah bila je krasnejša.
Kaj se dèkle je solzilo? —
Mene dolgo k njej ni bilo!

Svojmir.

